

Predavanje
Bojan Marotti, *Filozofija i (hrvatski) jezik*
Zagreb, 30. listopada 2025.
Izvještaj

U četvrtak, 30. listopada 2025. godine u 16 sati, u Maloj dvorani Matice hrvatske u Zagrebu, održano je predavanje dr. sc. Bojana Marottija profesora na Odsjeku za kroatologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Predavanje je organizirao Odjel za filozofiju Matice hrvatske.

Predsjednik Odjela, dr. sc. Berislav Podrug, docent na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, predstavio je govornika i održao uvodnu riječ.

Okosnicu predavanja činio je članak hrvatskog jezikoslovca i filozofa Krune Krstića (1905. – 1987.) »Filozofija i jezik«, objavljen u časopisu *Vijenac* (god. 1944., br. 3). Prema Marottiju, radi se o jednom od najvažnijih članaka hrvatske filozofije 20. stoljeća.

Marotti je prvo ukratko izložio Krstićevu biografiju, napomenuvši njegove utemeljiteljske zasluge za »teoriju standarda«, kasnije poznatiju kao sociolinguistiku. Pritom se ukratko osvrnuo i na odnos Krstića i Miroslava Krležu, koji je zaslužan za Krstićevo zaposlenje u Leksikografskom zavodu. Uslijedilo je izlaganje sadržaja članka s posebnim naglaskom na odnos jezika i mišljenja.

Pitanje koje se protezalo kroz čitavo predavanje bilo je: Oblikuje li jezik mišljenje i/ili obratno? U svrhu ocrtavanja tog odnosa, Marotti se osvrnuo na idejne silnice koje su utjecale na Krstića, a to su Sapir-Whorfova i Saussurova teorija jezika. Objasnivši Sapir-Whorfovu teoriju, prema kojoj jezik uvjetuje mišljenje i spoznaju zbilje, Marotti je prešao na objašnjavanje Krstićeve pozicije koja se u bitnom smislu razlikuje od Sapir-Whorfove teorije. Marotti je naglasio da je to ključno, jer se Krstiću često netočno pripisuje slijeđenje Sapir-Whorfove teorije. Za razliku od nje, kod Krstića se jezik i mišljenje uzajamno uvjetuju, za što su ključni Krstićevi izvorni pojmovi »ideomorfizam« i »glotomorfizam«. Pritom se »ideomorfizam« odnosi na misaonu, a »glotomorfizam« na jezičnu komponentu. Drugim riječima, tvrdio je Marotti, Krstićeva ideja je da riječ rađa mišljenje, a mišljenje povratno uzrokuje razvoj jezika.

Na Krstićeve misli o odnosu jezike i mišljenja nastavila se rasprava o uporabi materinjeg jezika u svrhu »filozofskog« korištenja, tj. o pisanju filozofije na hrvatskom jeziku. Marotti je tako napomenuo da su u Hrvatskoj postojale dvije dominantne škole koje su propitivale ulogu hrvatskog jezika u filozofiji.

Prva je bila Riječka škola (Fran Kurelac, a kasnije i Vanja Sutlić), koja je zastupala tezu da se za dobar čin filozofiranja treba uroniti u »jezičnu tvar«. Krstić je, zaključio je Marotti, također bio na toj liniji, te je zbog njegovog utjecaja rođena ideja etimologiziranja hrvatskih filozofskih pojmova, koje seže do praslavenskog jezika.

Svojevrsna opozicija ovom nasljedovanju bila je Zagrebačka škola (Bogoslav Šulek, Franjo Marković). Njezini pristaše smatrali su da ne treba zakoračiti u jezičnu dubinu, već voditi računa o jezičnom sustavu. Marotti je njihovu temeljnu tezu opisao pragmatičnom maksimom: »Ako se riječ može rabiti, ona je dobrodošla«.

Marotti je zatim, na temelju Krstićeve teze o jeziku, prešao na raspravu o mogućnosti pisanja izvorne filozofije, što je prema njemu moguće jedino na materinjem jeziku. U tu svrhu, uputio je na razlikovanje između »znanosti o filozofiji« i »istinske filozofije«. Prva se odnosi na znanstveno bavljenje filozofijom, tj. pisanje o nekoj filozofiji, dok potonja označava samu aktivnost filozofiranja kroz njezinu misaono-jezičnu konkretizaciju, tj. izravno i izvorno bavljenje filozofskim problemima. Zaključio je da znanost o filozofiji ne ovisi o jeziku te se može jednako interpretirati različitim jezicima. S druge strane, istinska filozofija ovisna je o mogućnosti i sposobnosti dubinskog služenja jezikom na kojem se aktualizira i iznosi.

Na predavanje se nadovezala konstruktivna rasprava, u kojoj su okupljeni imali priliku iznijeti svoje komentare i doprinose u svrhu kristaliziranja prezentiranog jezično-filozofskog problema. Time je zaključeno ovo predavanje, kojim je osvijetljena jedna uvijek aktualna filozofska tema i izvorna pozicija Krune Krstića, kao jednog od naših velikih i pomalo zanemarenih mislioca.